

АЛТЫНСАРИН ОҚУЛАРЫ

«ҚАЗІРГІ ӘЛЕУМЕТТІК МӘДЕНИ ЖӘНЕ ГЕОСАЯСИ
НАҚТЫЛЫҚТАҒЫ ҚҰНДЫЛЫҚТАР – ТӘРБИЕНІҢ
ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ НЕГІЗІ»

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТӘЖІРИБЕЛІК
КОНФЕРЕНЦИЯ МАТЕРИАЛДАРЫ

II КІТАП

АЛТЫНСАРИНСКИЕ ЧТЕНИЯ

«ЦЕННОСТИ КАК КОНЦЕПТУАЛЬНАЯ ОСНОВА ВОСПИТАНИЯ
В СОВРЕМЕННЫХ СОЦИОКУЛЬТУРНЫХ
И ГЕОПОЛИТИЧЕСКИХ РЕАЛИЯХ»

МАТЕРИАЛЫ МЕЖДУНАРОДНОЙ
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ

II КНИГА

Қостанай қ., 2025 ж.
г. Қостанай, 2025 г.

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ / РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Қуанышбаев Сеитбек Бекенович, география ғылымдарының докторы, доцент, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университетінің Басқарма Төрағасы-Ректоры, Қазақстан; **Наурызбаева Эльмира Кенжеғалиқызы**, тарих ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессоры, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университетінің академиялық мәселелер жөніндегі проректоры; **Жарлығасов Женис Бахытбекович**, ауыл шаруашылығы ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университетінің зерттеулер, инновация және цифрландыру жөніндегі проректоры; **Скударева Галина Николаевна**, педагогика ғылымдарының докторы, доцент, Ресейлік Мәскеу облысындағы Мемлекеттік жоғары білім беру ұйымы «Мемлекеттік гуманитарлық-технологиялық университеті» ректоры, педагогика кафедрасының меңгерушісі, Ресей; **Бережнова Елена Викторовна**, педагогика ғылымдарының докторы, Ресей Сыртқы істер министрлігінің Мәскеу мемлекеттік Халықаралық қатынастар институтының (университет) профессоры; **Есіркепова Кенжегүл Қабылғазықызы**, филология ғылымдарының кандидаты, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті Ө.Сұлтанғазин атындағы педагогикалық институтының директоры; **Ибраева Айман Елемановна**, Қостанай облысы әкімдігінің Білім басқару басшысы; **Калимжанова Роза Лаиковна**, PhD докторы, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университетінің педагогика, психология және арнайы білім беру кафедрасының меңгерушісі; **Утегенова Бибикуль Мазановна**, педагогика ғылымдарының кандидаты, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университетінің педагогика, психология және арнайы білім беру кафедрасының қауымдастырылған профессоры; **Смаглий Татьяна Ивановна**, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университетінің педагогика ғылымдарының кандидаты; педагогика, психология және арнайы білім беру кафедрасының қауымдастырылған профессоры; **Жетписбаева Айсылу Айратовна**, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университетінің Ы. Алтынсарин атындағы әдістемелік кабинетінің меңгерушісі.

Қазіргі әлеуметтік мәдени және геосаяси нақтылықтағы құндылықтар - тәрбиенің тұжырымдамалық негізі:
Қ 22 Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары: II Кітап, 27 ақпандағы 2025 жылдың – Қостанай: Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті, 2025 . – 1611 б. = Ценности как концептуальная основа воспитания в современных социокультурных и геополитических реалиях: Материалы международной научно-практической конференции: II книга, 27 февраля 2025 года. – Костанай: Костанайский региональный университет имени Ахмет Байтұрсынұлы, 2025. – 1611 с.

ISBN 978-601-356-498-2

Жинақта Алтынсарин оқуларының «Қазіргі әлеуметтік мәдени және геосаяси нақтылықтағы құндылықтар – тәрбиенің тұжырымдамалық негізі» атты Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясының материалдары жарияланған. Бұл Қазақстандық білім беру жүйесіндегі балалар мен жастарды тәрбиелеудің құндылықтары туралы зерттеулер, еліміздің ұлттық біртұтас тәрбие бағдарламаны жүзеге асыру жолдары, жас ұрпақты тәрбиелеуде халықаралық және отандық тәрбие мәселелері ескеру жолдары, мектеп пен отбасының қоғамдық тәрбие күштерін біріктіру туралы пікірлері, зерттеу ұсынылымдары туралы мақалалар жинақталған.

Жинақта білім беруде ұлттық тәлім-тәрбие құндылықтарын еңгізудің өзекті мәселелері, озат тәжірибелер, біртұтас тәрбиенің бағыт-бағдарымен тенденцияларын айқындалып, сондай-ақ қолжетімділікпен инклюзивтілікті қамтамасыз ету, барлық деңгейлердегі мазмұнның құндылық аспектісін өзектендіру, білім беру ұйымдарында ашықтық пен ынтымақтастық ахуалын құру, білім беруді дамыту мен психологиялық-педагогикалық қолдаудың инновациялық форматтарымен тиімді тәжірибелерін еңгізу, педагогикалық ғылым мен практиканы интеграциялау қарастырылған.

Конференция материалдары қазіргі білім беру контекстіндегі Ы. Алтынсариннің педагогикалық мұрасының өзектілігін, оқытудың гуманистік теориясының ғылыми негіздерін, қазіргі педагогикалық білім берудегі ғылым мен практиканың өзара байланысы мәселесін шешу жолдарын, интегративті жүйе ретіндегі кәсіпке дейінгі педагогикалық білім берудің маңыздылығын, цифрлық ресурстарды пайдалана отырып, педагогтардың тәрбие мәселелерін өз қызметтерінде шешу жолдары айқындалған.

Бұл жинақтың материалдарын ғалымдар, жоғары оқу орындары мен колледж оқытушылары, мектеп мұғалімдері мен мектепке дейінгі тәрбиешілер, педагог-психологтар, магистранттар мен студенттер пайдалана алады.

В сборнике содержатся материалы Международной научно-практической конференции Алтынсаринские чтения «Ценности как концептуальная основа воспитания в современных социокультурных и геополитических реалиях», определяющие общие направления тенденции внедрения национальной программы «Біртұтас тәрбие», такие, как ценностные аспекты воспитания подрастающего поколения, анализ возможностей и лучших практик по внедрению единой программы воспитания, поддержка взаимодействия школ и семьи в воспитании ценностных ориентиров детей и молодежи, изучение путей создания безопасной и поддерживающей образовательной среды в организациях образования.

Материалы Конференции посвящены обсуждению актуальности педагогического наследия Ы. Алтынсарина в контексте современных ориентиров ценностных смыслов воспитания, научных основ аксиологических аспектов обучения и воспитания, а также вопросы готовности педагогов к современным вызовам в отечественном образовании, педагогической готовности педагогов к инновационной деятельности с использованием цифровых ресурсов. Материалы данного сборника могут быть интересны ученым, преподавателям вузов и колледжей, учителям школ и воспитателям дошкольных учреждений, педагогам-психологам, магистрантам и студентам.

ISBN 978-601-356-498-2

9|786013|564982|

УДК 37.02
ББК 74.00

и социальной средой. Важно, чтобы дети чувствовали поддержку и понимание, развивали эмоциональную грамотность, социальные навыки и уверенность в себе. Регулярные занятия, тренинги, консультации и вовлечение в различные виды деятельности могут значительно снизить риски возникновения аутодеструктивного поведения и помочь детям справиться с трудными жизненными ситуациями.

Список литературы:

1. Клейберг, Ю. А. Психология девиантного поведения, Москва: Издательство Юрайт, 2025. – 287 с.
2. Дубровина, И. В. Школьная психологическая служба: вопросы теории и практики : монография, Москва : Педагогика, 1991. – 232 с.
3. Н. Н. Толстых, А. М. Прихожан. Психология подросткового возраста, Москва : Издательство Юрайт, 2025. – 268 с.

ОӘЖ 37.013

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ АГРЕССИЯСЫНЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ–НЕГІЗДЕРІ

Акылбекова Эльмира Акылбековна
аға оқытушы, магистр
Даниярова Айтолкын Темирболатовна
студент

Ы Алтынсарин атындағы Арқалық педагогикалық институты
Арқалық қ., Қазақстан

Аңдатпа

Мақалада инстинкт пен әлеуметтік нормалар арасындағы қарама-қайшылық мәселесі, эмоциялық тұрақсыздықтың көрінісі мәселесі, агрессияның пайда болуы мәселелері талқыланады. Эмоциялық тұрақсыздықтың шығу тегі мен көрінісі көптеген негізгі психологиялық ұғымдар аясында зерттелген. Мақалада агрессия сипаты мен оның көріністері психоаналитикалық ұғымдар тұрғысынан қарастырылған.

Түйінді сөздер: эмоциялық тұрақсыздық, агрессия, психоанализ, инстинкт, аутоагрессия.

Аннотация

В статье рассматривается проблема противоречия между инстинктом и социальными нормами, проблема проявления эмоциональной неустойчивости, возникновения агрессии. Происхождение и проявление эмоциональной неустойчивости изучается в рамках многих ключевых психологических концепций. Природа агрессии и ее проявлений представлена в статье с позиций психоаналитических концепций.

Ключевые слова: эмоциональная неустойчивость, агрессия, психоанализ, инстинкты, аутоагрессия.

Abstract

The article discusses the problem of contradiction between instinct and social norms, the problem of manifestation of emotional instability, the emergence of aggression. The origin and manifestation of emotional instability is studied within the framework of many key psychological concepts. The nature of aggression and its manifestations is presented in the article from the standpoint of psychoanalytic concepts.

Key words: emotional instability, aggression, psychoanalysis, instincts, auto-aggression.

Психология ғылымында психикалық құбылыстарының ішіндегі көп зерттелінген құбылыс эмоциялық құбылыс болып табылады. Дегенмен эмоцияның жан-жақты

қырларының ерекшеліктерін әрбір жеке адам түрліше өткізетін болғандықтан психологтар арасында бұл мәселе үнемі шешімі шексіз болып қала береді.

Эмоциялық тұрақсыздықтың бір көрінісі – агрессивтілік адамның жеке тұлғалық қасиет ретінде де, эмоциялық жан күйзелісі ретінде де зерттелінеді. Сондықтан бұл мәселені зерттеу бірнеше бағыттан тұрады.

Психоаналитикалық бағыт – бұл тұжырымның негізін қалаушы З.Фрейд.

Ұзақ жүздеген жылдар бойы, оның теориясы қызу да қатаң тартысқа айналған. Фрейд еңбегінің арқасында агрессия және агрессивтілік моральдық тақырыптың ой тартысы, ғылыми сараптаманың негізгі объектісіне айналды. Фрейдтің бастапқы жұмыстарының тұжырымы бойынша бүкіл адамзат әрекеті бұл тікелей болмаса жанама «эростың» ағыны, өмір инстинкті, өмірдің сақталып – мықтылануына бағытталған энергия көзі. Агрессия бұл тұрақты емес, алайда қашып құтыла алмайтын өмірдің бір бөлігі.

Бері келе заманға сай көптеген оқулықтарда көрсетілгендей агрессияның деректемесінің тәртібін психоаналитикалық анықтамада –«Танатос» деп көрсетеді. Танатос – өлім мен талқандалуға деген инстинкті қызығушылық, ұмтылыс. Фрейдтің ұғымы бойынша танатос бұл өлімге ұмтылыс, танатостың энергиясы жарық өмірдің аяқталып, талқандалуына бағытталған [1,586].

Үлкен қарама – қайшылықтың бір бағыты өмірдің сақталуы мен талқандалуы, ал басқа механизмдер қызмет етуі танатос энергиясының мақсаты, бағытталуы, өзімнен бой алып, өзіме бағыттау. Фрейдтің тұжырымы бойынша бүкіл адамзат әрекеті эрос пен танатостың арасындағы өзара қарым–қатынасы мен тартыс күшінің нәтижесі. Осылай танатос жанама себепкер болу арқылы агрессия сыртқа шығарылып, өзге біреуге бағытталады.

Агрессия, өзгеге бағытталу: Инстинк пен элеуметтік норманың бір–біріне қайшылығы, қимылдың шектелуінен ішкі жағдайдың туу салдарынан агрессияның, яғни зорлықтың пайда болуы. Адам зорлықты өзіне, өзгеге және қоршаған сыртқы ортаға қатысты жасайды. Өмірге құштарлық және өлімге ұмтылуы, осы қарама–қайшылықтың түсінігі махаббат пен өшпенділіктің бірдей теңдігін көрсетеді. Өлімге ұмтылу зорлық–зомбылықты әкелсе, ал махаббат агрессивтілікті (сексуалдық) тудырады. Фрейдтің агрессияны табиғи қайнар деп қарастыруы пессимистілік. Бұл әрекет тек туа бітіп қоймай, танатостың энергиясы іштен шықпай қалуы индивидтің өзін–өзі талқандалуына әкеліп соқтырады. Агрессияның сыртқа эмоция арқылы көрінуі, талқандаушы энергияның азайып, жеңілдеуін ыңғайлы тәсілмен сыртқа шығарылуы көңілге үміт ұялатады. Осылай әрдайым шығарылуы агрессивті мінез–құллықты, қызбалылықты, кекшілдікті, сарказм мен өсекке жақындылықты бойына сіндіруі мүмкін [2].

Этиологиялық көзқарас: К.Лоренц агрессия – бұл ұзақ эволюциялық даму деп қарастырады. Лоренцтың ойы бойынша агрессия – бұл біткен инстинк, өмір сүру үшін күресу, бүкіл адамдарға және жануарларға тән қасиет. Адам бұл өзінің әрекеті табиғатқа тиесілі екенін түсінуі қажет. Агрессияны зерттей келе ол оны жануарлармен ортақ табиғи заңдылық деп қарастырады.

Агрессия генетикалы фонды жақсартуға көмектеседі, яғни күшті энергиясы мол индивидтер өзінің ұрпағын сақтап қала алады. Күшті жануарлар өз ұрпағын сақтап қалуға күші жетеді. Агрессивтілік бірлесе жасалған функцияның бірі. Осы мезетте жиналған энергияның саны, өнбойынан агрессияның сыртқы шығуына әкеледі. Басқа тіршілік иелеріне карағанда адамдарда бір–біріне деген зорлық–зомбылығы көбірек. К.Лоренцтің ойы бойынша бүкіл тіршілік иелерінде туа біткен инстинкті тартыстан басқа, ол өзінің ұмтылысын үстем ұстайтын мүмкіндікке ие және бұл мүмкіндік өзінің құрбанына қиянат әкелетін әрекетке тиесілі. К.Лоренц осылай тұжырымдай келе агрессияны құтыла алмайтын туа біткен күш деп қарастырады. Сондай ақ оның

айтуы бойынша агрессияны жеңілдетіп, кейбір әрекеттерді бақылауға алуға болады. Оның жорамалы бойынша адам әртүрлі әрекеттер жасау арқылы, біреуге қиянат келтірмейтін жағдайлар, агрессия энергиясының қауіпті деңгейге дейін жинақталуын жеңілдетеді .

Лоренцтің тұжырымы бойынша – достық жылы қарым–қатынас махаббат ашық агрессияның ушығуын жауып жеңілдетуі мүмкін [3].

Аңшылық гипотеза: Адри – Голливуд сценарисі «әуесқой археолог», бірнеше кітаптар жазған. Адридің тұжырымдауы бойынша, іріктеп алу нәтижесінде аңшылықтың жаңа түрі пайда болуы: «Біз аштықта болмас үшін – шабуылдадық. Біз қауыпке лайықты қарсы тұрмасақ онда біз тіршілік етуді тоқтатар едік. Біз аңшылыққа анатомиялық және физиологиялық жағынан икемделгеміз». Бұл табиғи аңшылық адамзат агрессиясының негізін құрайды. Адридің тұжырымдауы бойынша осы аңшылық инстинкт адам миының дамуы – қару–жарақтың шығуы, адамды бір–біріне шабуылдайтын тіршілік иесін құрайды [4,106б].

Э.Фроммның агрессияға көзқарасы: Агрессия – бұл өлімге, қайғыға ұмтылыс. Э.Фромм зорлықтың бірнеше формасын көрсетеді: ойын арқылы зорлық, біреуден кек алу үшін, сеніміне жай түскендей болған кезде, біреу–біреуді өз билігіне жүгіндіруі, оны қорғансыз объектіге айналдыру, оған ойына келгенін жасау, балағаттап, қорлау негізгі мақсат–қайғыруға мәжбүр ету. Адам өзі жаңа нәрсені біліп, шығара алмаған кезде, ол өз күшін талқандауға жұмсайды. Яғни адам, дегені болмаған кезде зорлыққа, агрессияға жол береді. Адам бойындағы қайырымдылыққа, махаббатқа, сенімге көңілі қалған жағдайда, талқандауға кіріседі. Көңілі қалу өмірді жек көруге әкеліп соқтырады. Зорлық–зомбылық бір индивитке және топқа қатысты болуы мүмкін. Зорлық–зомбылық талқандауға бағытталса, ал өмірді қорғауға бағытталған – агрессия бұл басқаша түсінік. Реактивті зорлық–зомбылық өзінің бостандығын, мәртебесін қорғауға бағытталған, мұның негізгі мақсаты құрып – қалыптастыру болып саналады.

Сөйтіп Э.Фроммның белгілеуінше фрустрациялық қажеттілік пен құмарлық көпшілік арасында әдеттегі құбылыс, агрессия мен зорлық әрдайым көрініп отырады деп атап көрсетті.

Фромм зорлық пен агрессия проблемасын адамның әлеуметтік мінез–құлқы сұрағымен байланыстырды. Көпшілік топ өз индивитінің нақты ерекшеліктерін, сондай–ақ зорлыққа қатынасын мақсатты бағыттап қалыптастырады.

К.Ю.Юнгтің агрессияға көзқарасы: агрессия, зорлық–зомбылық санадағы санасыз адам психикасындағы қимыл әрекет деп түсіндіреді. Индивидтің дау–дамайы оның қорлықтан құтылмайтын түнек бөлігі, рухани талқандалуы, жеңуі, жаңаруы [5].

Ал С.Розенцвейг – фрустрацияны шақыратын үш себебін бөліп көрсетті:

1. Мақсатқа жетуге қажетті нәрселер болмауы болмаса қажетін қанағаттандырудан айрылу «ішкі айрылу» және «сыртқы айрылу» болып бөлінеді. «Сыртқы айрылу»– фрустратор адамның өзіне байланысты емес; «ішкі айрылу»– фрустратор адамның өзіне байланысты.

2. Затты болмаса қандайда бір объектіні жоғалту, ертеректегі қанағаттың қажеттілігі.

3. Дау–дамай бір уақыттағы бір–біріне үйлеспейтін жағдай, тұрақсыз күй немесе қатынас.

Агрессия фрустрациялы жағдайдан шығудың бір жолы болып қарастырылады.

Жалпы алғанда агрессияда өмір сүруге қажетті өзіндік оң, сау қасиеттері де бар, мысалы қайсарлық, мақсатқа жетудегі табандылық, жеңіске ұмтылу, кедергілерді жеңу сияқты қасиеттер. Сондықтан тәрбие жұмыстары балалардың мінезінен агрессияшылдықты толық алып тастауға емес, оның жойқын, бейәлеуметтік көрінісін

шектеу мен бақылауға және оның мақсаткерлік, табандылық, өз-өзіне қорған бола білу, жағымсыз не зиян нәрсеге «жоқ» деп айта білу сияқты оң көріністерін ынталандыруға бағытталуы тиі.

Агрессияға жол бермеуге болады:

– Балаға сүйіспеншілік көрсету – шамадан тыс агрессияны болдырмаудың ең абзал жолы болып табылады.

– Ата–аналар өз тарапынан баланың агрессивті мінез–құлқының себептерін түсінуге және оларды жоюға тырысу керек.

– Балаға тасып тұрған қуатын сарқуға мүмкіндік беріп тұрыңыз, ол өзі жалғыз немесе досымен бірге ойнасын; аса белсенді баланың қолын бос қалдырмаңыз, оның тасыған қуаты «бейбіт» мақсатта (спорт, ғылыми үйірмелер, «көркем өнер» және т.с.с) жұмсалсын.

– Зорлық–зомбылық пен қатыгездік көріністері бар фильмдер мен телебағдарламаларды қарамағаның қадағалаңыз.

– Балаға дос табуға көмектесіңіз, оны құрдастарымен қарым–қатынас жасауға үйретіңіз, бірігіп жасаған істер арқылы балалар жалпыға ортақ мінез–құлық нормаларын тезірек меңгереді.

– Балаға қатысты физикалық жаза қолданбаңыз!

Агрессия генетикалық фонды жақсартуға көмектеседі, яғни энергиясы күшті адамдар сондай–ақ олардың жазбаларын жүргізе алады. Мықты жануарлар өкілеттігі бар олардың беріктігін сақтаңыз. Агрессивтілік – бұл бірге жасалған ерекшеліктердің бірі. Осы сәтте жинақталған энергия мөлшері организмнен агрессияның сыртқы бөлінуіне әкеледі. Басқа жаратылыстарға қарасақ, адамдар бір–біріне зорлық–зомбылық көрсетеді. Сәйкес К.Лоренц, барлық тіршілік иелерінде болатын туа біткен инстинкттен басқа, оның өз инстинктінде үстемдік ету қабілеті бар және бұл қабілет мыналарға жатады: кез келген өз денесін асыра пайдалануға әкеп соқтыратын әрекет. К. Лоренц сондай–ақ агрессияны қарастырады болуы тежеуге болмайтын туа біткен күш. Сондай–ақ, оның айтуынша, агрессияны әлсіретіп, кейбір әрекеттерді бақылауға алуға болады. Оның пікірінше, әр түрлі іс–әрекеттерді жасау, адамның біреуді ренжітпейтін жағдайлары агрессиялық энергияның қауіпті деңгейге дейін жиналуына ықпал етеді.

Аңшылық гипотезасы: Адри – бірнеше кітап жазған голливудтық «әуесқой археолог» сценарист. Сәйкес Адриге іріктеу нәтижесінде аңшылықтың жаңа түрі пайда болды: «Біз аштықесік– біз шабуыл жасадық. Біз едікегер біз лайықтыға қарсы болмасақ, өмір сүруді тоқтатыңыз заттар. Біз анатомиялық және физиологиялық тұрғыдан аңшылыққа бейімделгенбіз» «Бұл табиғи қадам аңшысы адамның негізін қалады» [5].

Сәйкес Адри үшін бұл аңшылық инстинкт адам миының дамуы болып табылады–адамға бір–біріне шабуыл жасайтын тіршілік иесін құрайтын қару–жарақ шығару.

Агрессия–болып табылады өлімге деген құштарлық, мұң. Э.Фромм зорлық–зомбылықтың бірнеше түрін атап көрсетеді: ойын зорлық–зомбылық, зорлық–зомбылық біреуден кек алу үшін, ол жаңа ғана сенімге ие болған сияқты, біреу – біреуді өз билігіне бұрылуға мәжбүрлеу, ол үшін ойлағанын істеу үшін оны қорғансыз нысанға айналдыру, қорлау және қорлау. Басты мақсат – қайғыру. Адам өздігінен жаңа нәрсені үйреніп, үйрене алмаса, ол өз күшін талқандауға бейім. Яғни, адам жоқ кезде зорлық–зомбылыққа, агрессияға жол береді. Адамнан, махаббаттан, сенімнен түңілген жағдайда, ол жеңіліске ұшырайды. Көңілсіздік өмірді жек көруге әкеледі. Зорлық–зомбылық бір адамға немесе топқа қатысты болуы мүмкін.

Зорлық–зомбылық жеңіліске, агрессия өмірді қорғауға бағытталғанымен, бұл басқа ұғым. Адамның бостандығын, мәртебесін қорғауға бағытталған реактивті

зорлық–зомбылықтың негізгі мақсаты, басты мақсатрып–оның ішінде мұңды қалыптастыру қажет.

Әдебиеттер тізімі:

1. Бекмуратова Г.Т. Мінез–құлқында ауытқушылықтары бар балалардың ерекшеліктері психологиялық тұрғыда зерттеу. Этнопсихология және этнопедагогика, конференциядағы материалдар тезисі. –А.2010 ж.
2. Жить с агрессивными детьми: Пер.с нем. М.: Педагогика. 1991. – 144 с.
3. Колосова С. «Агрессия и агрессивность» газета «Школьный психолог». 2012 г. №26,27,28.
4. Елікбаев Н., Рахметов Қ. Социализм және ұлттық психология., – 2017 ж.
5. Сафонова Т.Я., Цимбал Е.И. и др. Жестокое обращение с детьми. – М., 2017г.

УДК 376.58

ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ СОПРОВОЖДЕНИЕ ПРОФИЛАКТИКИ ДЕВИАНТНОГО ПОВЕДЕНИЯ ОБУЧАЮЩИХСЯ В КОЛЛЕДЖЕ

Аллавердиева Наталья Евгеньевна

член Казахского Психологического Общества
тренер Республиканского уровня
практический психолог, педагог–психолог
КГКП Костанайского строительного колледжа
г. Костанай, Казахстан

Аннотация

В рамках данной статьи проведён обзор и анализ проявлений девиантного поведения в образовательном процессе колледжа, что обусловило использование термина «воспитательно–профилактическая работа». Автор трактует эту деятельность как целенаправленный и управляемый процесс взаимного духовного обогащения педагогов и учащихся, ориентированный на социализацию личности посредством предотвращения и устранения негативных факторов, приводящих к девиантному поведению. Определены ключевые принципы, которые составляют основу профилактической работы в технических и профессиональных учебных заведениях.

Ключевые слова: девиантное поведение, профилактическая работа, духовное обогащение, социализация личности.

Аңдатпа

Осы мақала аясында колледждің білім беру процесінде девиантты мінез–құлық көріністеріне шолу және талдау жүргізілді, бұл "тәрбиелік-профилактикалық жұмыс" терминін қолдануға әкелді. Автор бұл әрекетті девиантты мінез–құлыққа әкелетін жағымсыз факторлардың алдын алу және жою арқылы тұлғаны әлеуметтендіруге бағытталған мұғалімдер мен оқушылардың өзара рухани байытуының мақсатты және басқарылатын процесі ретінде түсіндіреді. Техникалық және кәсіптік оқу орындарында профилактикалық жұмыстың негізін құрайтын негізгі принциптер анықталды.

Түйінді сөздер: девиантты мінез–құлық, профилактикалық жұмыс, рухани байыту, жеке тұлғаны әлеуметтендіру.

Abstract

This article provides a review and analysis of the manifestations of deviant behavior in the college educational process, which led to the use of the term «educational and preventive work.» The author interprets this activity as a purposeful and controlled process of mutual spiritual enrichment of teachers and students, focused on the socialization of personality through the prevention and elimination of negative factors leading to deviant behavior. The key principles that form the basis of preventive work in technical and vocational educational institutions have been identified.

Key words: deviant behavior, preventive work, spiritual enrichment, socialization of personality.

За последние десятилетия изменения в социальной и экономической сферах существенно повлияли на многие аспекты жизни казахстанцев. Помимо позитивных

**БІЛІМ БЕРУ ҰЙЫМДАРЫНДАҒЫ АУЫТҚУЛАРДЫҢ АЛДЫН АЛУ САЛАСЫНДАҒЫ
ТИІМДІ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТӘЖІРИБЕЛЕР**

**ЭФФЕКТИВНЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПРАКТИКИ В ОБЛАСТИ ПРОФИЛАКТИКИ
ДЕВИАЦИЙ В ОРГАНИЗАЦИЯХ ОБРАЗОВАНИЯ**

Абдуллаева Гунай Имран–кызы	Самосаботаж учебной деятельности и его профилактика как психолого– педагогическая проблема	3
Азатқызы Айзат	Жаратылыстану бағытында дуалды оқытудың тиімділігі мен келешегі	8
Айменова Ляззат Булатовна	Профилактика аутодеструктивного поведения среди несовершеннолетних: эффективные практики в школе	13
Акылбекова Эльмира Акылбековна, Даниярова Айтолкын Темирболатовна	Бастауыш сынып оқушыларының агрессиясының психологиялық–негіздері	17
Аллавердиева Наталья Евгеньевна	Педагогическое сопровождение профилактики девиантного поведения обучающихся в колледже	21
Аллахвердиева Индира Кязимовна	Профилактика девиантного поведения в организации образования	26
Алпысбаева Гульнара Болатбековна, Тойгамбаева Асель Темиргалеевна	Инклюзивные технологии в обучении английскому языку: создание комфортной и поддерживающей среды для каждого ученика	31
Ансаганов Бекзат Сейтжанович, Демисенова Шнар Сапаровна	Роль социального интеллекта в педагогической деятельности	35
Асылбеккова Самал Асылбекқызы	Профилактика девиантного поведения детей на уроках биологии	39
Атаева Колканат Кабдыгалымовна	Ертегі терапиясын тиімді қолдану	44
Байдильдина Каламкас Нурланқызы	Развитие эмоционального интеллекта у подростков как способ профилактики девиантного поведения	48
Байменова Ботагоз Жумағалиевна, Нурманова Айнагуль Рахимжановна	Новые подходы в преподавании казахского языка и литературы: цифровизация и мультимедийные технологии в обучении	51
Байнакатова Зияда Мөндьғалиевна, Кравченко Татьяна Николаевна	Возрастная анатомия и психология: как учесть все риски и создать безопасную (или благоприятную) среду в организациях образования	55
Бакубаева Гульсара Бахчановна	Эффективные педагогические практики в области профилактики девиаций в организациях образования	59

4 СЕКЦИЯ

Батырбаева Анна Янисовна, Демисенова Шнар Сапаровна	Исследование актуального уровня развития личных профессиональных перспектив в старшем школьном возрасте	63
Бейсенова Сандугаш Аяпбергеновна	Ы. Алтынсариннің ұлттық ағартушылық құндылықтарын өркениетпен ұштастыруы	67
Бекенова Айзада Сайлаубаевна, Курманғалиева Бигайша Аскеровна	Қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында инклюзивті білім беруді жүзеге асыру	72
Бектурганова Зульфия Казиевна	Методология обучения на основе связи биологии и химии	77
Бердыгулова Гульзайра Талиповна	Проблемы инклюзивного образования	80
Бобжикова Жанат Жолмагамбетовна	Эффективные педагогические практики в области профилактики девиации в организациях образования	84
Богинская Юлия Валериевна, Кухарь Наталья Сергеевна	Профилактика детской агрессии: опыт специалистов	86
Богучарская Ольга Васильевна	Применение арт–терапевтических методов в коррекции эмоциональных отклонений у школьников: теоретические и практические аспекты	91
Bokhanova Aygul Serikbaevna, Zhaparova Laila Bekzatkhonovna	Deviant behavior in youth: methods of socio– pedagogical prevention	97
Бродельщикова Людмила Евгеньевна, Шкваренко Галина Васильевна	Развитие социально–коммуникативных навыков у учащихся инклюзивного образования	103
Василенко Татьяна Валерьевна, Кольцова Татьяна Михайловна	Профилактика девиантного поведения учащихся на уроках английского языка	107
Габбасова Ульяна Алексеевна, Энна Инна Александровна	Актуальные педагогические стратегии профилактики девиантного поведения подростков в условиях общеобразовательной школы	112
Гапбасова Гулжанат Аскарровна	Шет тілі мамандықтарының студенттерін жазбаша сөйлеуді оқыту процесін модельдеу	115
Домнич Александр Николаевич	Профилактика застенчивости у обучающихся старшего подросткового возраста	119
Жарасбаева Зибатуль Батырхановна	Білім беру ұйымдарында оқушылардың психологиялық және әлеуметтік ауытқуларын алдын алу: педагогикалық тәсілдер мен әдістер	124
Жумабаева Сауле Кагармановна	Анализ эффективности различных методик профилактики девиантного поведения на уроках физики	128

4 СЕКЦИЯ

Зеленцова Виктория Валерьевна	Интеграция психологических и педагогических подходов в цифровые образовательные игры для профилактики буллинга в начальной школе: исследование эффективности и вызовов внедрения	131
Зиновьева Александра Юрьевна	Интерактивные методы против девиаций: воспитание через игру и творчество	136
Идрисова Наталья Владимировна, Грамма София Васильевна	Социальное партнерство семьи, школы и общества в воспитательной деятельности	141
Какишева Нурсулу Тралыевна, Бакун Айнура Тулегеновна	Эффективные педагогические практики и подходы в профилактике девиаций в организациях образования	145
Карина Аягүл Алпысбайқызы, Ахметбекова Ажар Болтириковна	Сөйлеу тілі бұзылысы бар балаларға ұйымдастырылған оқу қызметінде нейробаннерді қолдану	150
Кирилюк Лилия Вильдановна	Профилактика речевых нарушений как способ предотвращения девиантного поведения в школе	154
Куанышбаева Малика Талгатовна, Демисенова Шнар Сапаровна	Исследование эффективности программы развития толерантности личности в полиэтнических группах обучающейся молодежи	157
Кулинич Татьяна Николаевна	Как избежать перегрузки детей при логопедической коррекции: принципы эффективной работы с дошкольниками в контексте инклюзивного образования	162
Кундубаева Алмагуль Утепаевна	Воспитание ответственности через практические занятия по физике: профилактика асоциального поведения у школьников	165
Лебедева Ольга Александровна	Профилактика девиации в организациях образования казахстана: совокупность современных подходов методов и приёмов	168
Лукович Анна Васильевна	Методы формирования позитивного поведения обучающихся в образовательном процессе	174
Малыгин Андрей Леонидович, Жаркимбаева Динара Есмагамбетовна	Использование педагогических практик как инструмента профилактики девиантного поведения подростков в условиях образовательного пространства	178
Мустафина Асель Сапаргалиевна, Абдулина Айгуль Сапаргалиевна	Дамуында ауытқулары бар балаларды оқытудағы тиімді әдістерді қолдану	182
Мустафина Виолетта Саматовна, Пименова Полина Михайловна	Взаимосвязь стрессоустойчивости и агрессивной коммуникации у студентов бакалавров	187

4 СЕКЦИЯ

Нагайцев Тарас Олегович, Демисенова Шнар Сапаровна	К проблеме формирования психологической готовности студентов–психологов к осуществлению психологической профилактики	191
Нагайцев Тарас Олегович, Демисенова Шнар Сапаровна	Теоретическое исследование проблемы психологической готовности студентов–психологов к будущей профессиональной деятельности	196
Назмутдинов Ризабек Агзамович, Калиниченко Оксана Викторовна	Профилактика девиаций в организациях образования	200
Ниетбаева Надира Ашировна, Абуова Ақерке	Онлайн және офлайн оқыту форматтарын біріктірудің артықшылықтары мен кемшіліктері	205
Нурлыбаева Аида Муратовна	Приемы и техники в педагогической практики для профилактики девиаций в организациях образования	210
Нұрбекова Балнұр Жомартқызы, Аюуш Жайнагуль	Ерекше білім беруді қажет ететін оқушыларға жаратылыстану пәндерінде оригамиді қолдану	214
Осипова Светлана Павловна	Эффективные педагогические практики в области профилактики девиаций в организациях образования	218
Raizullayev Yerzhan, Togizbayev Daulet	Effective use of problem–based situations in english language teaching	221
Позднякова Наталья Сергеевна	Геймификация как инструмент создания инклюзивной и безопасной образовательной среды	226
Рагимова Рамиля Незаметдинқызы, Шалгимбекова Кенжегуль Сапышевна	Методика разработки дифференцированных заданий для обучения младших школьников английскому языку	231
Сакаева Елена Константиновна, Жиентаева Гульзада Бауыржановна	Инклюзивное образование и его влияние на преподавание английского языка в школах казахстана	235
Сакаева Елена Константиновна, Жиентаева Гульзада Бауыржановна	Использование проектной деятельности в преподавании английского языка в школах Казахстана	240
Серикова Марзия Амантаевна, Ахатов Айдархан Габдуллинович	Геометрия сабақтарында кейбір есептерді Әл–фарабидің әдісімен шешу жағдайларын қарастыру	243
Сивакова Анастасия Робертовна, Кушкинбаева Мерамкуль Жолаушыбаевна	Педагогические подходы к профилактике девиантного поведения в колледже	248
Стрельцова Анастасия Юрьевна	Формы и методы профилактики зависимости от социальных сетей у подростков	252

4 СЕКЦИЯ

Султанова Марья Мнайдаровна	Кибербуллинг и его взаимосвязь с аутодеструктивным поведением	256
Тлеухор Акниет Рахметкаликызы	СТЖД III –ШІ деңгейдегі балаларға мнемотехникаарқылыбайланыстырып сөйлеуін дамыту	260
Токмурзов Алибек Маралбекович	Развитие системы образования на территории Костанайского региона в 20–40 годов XX века	264
Тугаева Эльвира Жангельдиновна	Интерактивные подходы в работе с подростками: эффективная профилактика девиантного поведения	270
Тулупова Динара Мараловна	Білім беру ұйымдарында ауытқулардың алдын алу: психологтың рөлі және тиімді педагогикалық тәжірибелер	274
Удовиченко Виктория Викторовна	Раннее идентифицирование эмоциональных и психологических девиаций у школьников с использованием искусственного интеллекта в контексте педагогической и психологической диагностики	278
Хайруллина Оксана Нуруллоевна	Социально – ориентированная личность школьника, как результат эффективной работы психологической службы школы	283
Хасанова Канагат Жасулановна, Есенгалиева Жанар Жалгасовна	Жасөспірімдер арасындағы ауытқулардың алдын алу саласындағы педагогикалық тәсілдер	288
Хусаинова Гульсайра Маратовна, Каленова Гульнар Маратовна	Тәрбие процесіндегі отбасы, мектеп және қоғам арасындағы әлеуметтік ынтымақтастық	292
Цыгулева Наталья Ивановна	Внедрение цифровых технологий в стратегии профилактики интернет–зависимости среди подростков: психолого–педагогические и технологические аспекты	295
Чупрова Варвара Валериевна, Аубакирова Юлия Доскановна	Роль русского языка и литературы в реализации эффективных педагогических практик по профилактике девиантного поведения в образовательной среде	300
Шамсутдинова Амина Абдухамитовна	Роль биологического образования в профилактике девиантного поведения учащихся	304
Шокимова Сайран Азнабаевна, Ермуханова Инара Ибраимовна	Деятельность центра психологической поддержки в контексте современного образования	307

**«ҚАЗІРГІ ӘЛЕУМЕТТІК МӘДЕНИ ЖӘНЕ ГЕОСАЯСИ НАҚТЫЛЫҚТАҒЫ ҚҰНДЫЛЫҚТАР –
ТӘРБИЕНІҢ ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ НЕГІЗІ» атты
АЛТЫСАРИН ОҚУЛАРЫ
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ–ТӘЖІРИБЕЛІК КОНФЕРЕНЦИЯ МАТЕРИАЛДАРЫ
МАТЕРИАЛЫ МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ
АЛТЫНСАРИНСКИЕ ЧТЕНИЯ
«ЦЕННОСТИ КАК КОНЦЕПТУАЛЬНАЯ ОСНОВА ВОСПИТАНИЯ В СОВРЕМЕННЫХ
СОЦИОКУЛЬТУРНЫХ И ГЕОПОЛИТИЧЕСКИХ РЕАЛИЯХ»**

Материалдар жинағын
Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай
өңірлік университеті
Ө.Сұлтанғазин атындағы педагогикалық
институтының
педагогика, психология және арнайы білім
беру кафедрасында теріліп, беттелді

Компьютерлік беттеу:
Жетписбаева А.А., Ермаганбетова А.Б.

Мекен-жай:
110000, Қостанай қ., Байтұрсынов көш. 47
(Пединститут ғимараты, Тәуелсіздік к-сі
118, 626 каб.)
Тел.: 8 (7142) 54-58-74 (ішкі 120).

Пішімі 60*84/18.
Көлемі 100,7 б.т.
Электронды нұсқасы университеттің
ksu.edu.kz сайтында орналастырылған
мамыр, 2025 жыл

Сборник материалов набран и сверстан
кафедрой педагогики, психологии и
специального образования
педагогического института
им. У.Султангазина
Костанайского регионального
университета им. Ахмет Байтұрсынұлы

Компьютерная верстка:
Жетписбаева А.А., Ермаганбетова А.Б.

Адрес:
110000, г. Костанай, ул. Байтұрсынова 47
(корпус Пединститута, ул. Тауелсиздик
118, каб. 626).
Тел.: 8 (7142) 54-58-74 (вн.120)

Формат 60*84/18.
Объем 100,7 п.л.
Электронный вариант размещен на сайте
университета ksu.edu.kz
май 2025 год